

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Provst Poul Winding, 1733-1798

Hans Liv og Slægtinge

Michael Vinding, dr.phil.

INDLEDNING

Poul Petersen Winding (PPW) blev født i 1733 på Fyn i en gammel præsteslægt.¹ Hans far, Peter Nicolai Winding, 1697-1757, sognepræst til Kullerup og Refs-Vindinge ved Nyborg (se nedenfor), søn af Herman Winding, 1667-1698, præst i Farum.² Hermans far var Peder Winding, 1637-1684, kancelliassessor, lic. jur., ejer af Lammehave ved Ringe,³ der var søn af Jens Winding (1609-1655), professor i Odense og sognepræst i Aasum.⁴ Jens Winding var søn af provst og forstander ved Herlufsholm Skole, Poul Jensen Kolding, 1581-1640.

PETER NICOLAI WINDING

Peter Nicolai Hermansen Winding (PNW) blev født i Farum i april 1697.⁵ Hans far, Herman Winding, var kommet dertil i 1695 som adjungerende sognepræst.

¹ For Vinding/Winding slægterne (og skrivemåden Vinding/Winding), se M. Vinding 2021, *Vinding/Winding Slægterne. Et præliminært studie*. Også NN 1926, *Stamtavle over Den Vindingske Slægt MDIX-MCMXXV*. I NN 1926 angives efternavnet konsekvent som Vinding; i deres samtid skrev de fleste medlemmer af ætten efternavnet som Winding.

² Professor, etatsråd, assessor (dommer) i Højesteret, Poul Winding, ejer af Farumgård havde *jus patronatus* (patronatsret) over Farum Kirke, herunder kaldsret (*jus vocandi*). Poul Winding var fætter til Peder Winding og blev privat præceptor for hans søn, Herman, da denne blev immatrikuleret ved universitetet i 1685. Det var derfor naturligt, at Poul Winding kaldte sin afdøde fætters søn til Farum efter denne havde afsluttet sine studier.

³ Der foreligger kun få informationer om Peder Winding, 1637-1684, 1657 student Odense, studerede 1661-1662 i Orléans, hvor han blev lic.jur. på afhandlingen '*Disputatio juridica inauguralis de feudis*'. Ejer af Lammehave ved Ringe, assessor i Kancellikollegiet, se NN 1926, pp. 9-10.

⁴ Se M. Vinding 2021, *Jens Poulsen Winding, En lærd i Odense i 1600-tallet*.

⁵ Der foreligger få informationer om PNW. I sine noter fra c. 1850 om familien Winding nævner Lengnick, at Kullerups ældre kirkebøger er brændte. I tråd hermed oplyser Ørbæk lokale arkiv, der dækker Kullerup og Refsvindinge, at man ikke har materiale om PNW.

Samme år blev han gift med Elisabeth Lisbeth Nielsdatter Farum, datter af sognepræst Niels N. Gottlender (Gotlænder). Da svigerfaderen døde året efter overtog Herman stillingen som sognepræst til Farum og Værløse. Herman døde i 1698 kun 32 år gammel, mindre end et år efter PNWs fødsel.

Tre år senere, i 1701, giftede enken Elisabeth sig med hospitalsforstander i Helsingør Just Fohlmann. PNW var en 14-årig dreng, da pesten hærgede i 1710-1711, bl.a. i Helsingør, hvor der døde 1.800 personer, svarende til 40 pct af befolkning. 1714 student privat fra Helsingør, cand.theol. kun tre år senere (oktober 1717). Afkald 1719 i Helsingør.⁶

I maj 1728 blev PNW udnævnt til sognepræst til Kullerup og Refs-Vindinge ved Nyborg.⁷ Gift nogle måneder senere på Frederiksberg med Anne Pedersdatter Damon;⁸ gift anden gang 1744 med Sara Marie Struch, 1713-1776.⁹

PNW døde i 1757, 60 år gammel.¹⁰ Hans far døde som kun 31-årig, og hans farfar og oldefar begge som 46-årige.

PNW fik ti børn;¹¹ der er 22 års forskel mellem hans ældste og yngste sønner.¹²

Børn (med Anne Pedersdatter Damon):

1. Hermann Just Winding, f. 1729, skovridder i Holsten, død uden arvinger.
2. Peder Winding, 1730-efter 1791, stabskaptajn, gift med Sophia Lund.
3. Anna Elisabeth Winding, 1732-1798, gift med forpagter i Vestervig, Peder Thygesen.
4. *Poul Winding, 1733-1798, sognepræst Vesterbølle og Østerbølle, provst Rinds Herred.*
5. Cathrine Becher Winding, 1736-1820, gift med sognepræst til Lille Lyngby og Ølsted, Lauritz Eliassøn Grüner.
6. Diderik Balthasar Winding, 1742-1814, degn og skoleholder i Østerbølle, gift med Karen Frederiksdatter Uldberg.

⁶ Afkald refererer normalt til arv og betyder enten at man frasiger sig hvad man har ret til, eller anerkender at have modtaget hvad man har krav på.

⁷ Jeg har ikke oplysninger om, hvad PNW foretog sig i tiden mellem han blev cand.theol. og tiltrådte stillingen som sognepræst.

⁸ Efternavnet Damon kendes først fra Oldenburg i det 13. årh. Der findes ingen informationer om Anne og hendes forældre.

⁹ Sara Marie var datter af Johan L J. Struch, d. 1723, siden 1688 præst i Nørre Næraå.

¹⁰ Præstegården i Kullerup var ved PNWs død gammel og faldefærdig. Hans efterfølger, den unge teolog Laurids Andresen Friborg, blev gift med en datter fra Juulskov og fik opført en ny smuk hovedbygning.

¹¹ For de enkelte børn og deres efterkommere, se Vinding 2021. Se også Lengnick, c. 1850? *Supplement til "Familien Winding"*.

¹² Interessant, at den ældste søn såvel som den yngste, begge blev skovriddere.

Børn (med Sara Marie Struch):

7. Mariane Winding, 1746-1826, ugift.
8. Karen Sophie Winding, d. 1772, gift med herredsskriver i Løve og Arts herreder, Johannes Fohlmann.¹³
9. Hans Lauritz Struch Winding, 1750-1831, cand.phil., gift med Marie Louise Svare, bestyrer af det Svare'ske Bogtrykkeri, hvor Malthe Conrad Bruuns satiriske skrifter udkom. Udgav 1800 artiklen 'Hvad Raad er der for den Jammer og Elendighed, som denne Vinter truer os med?' – hvilket førte til, at Hans blev taget i forvaring af politiet. Overdrog 1817 sit officin og privilegium til boghandler G. Bonnier.¹⁴
10. Johan Eiler Winding, skovrider, 1751-1851 (Ribe), gift med Dorothea Luice.

POUL PETERSEN WINDING: DERROUTE

PPW var den eneste af faderens seks sønner, der blev præst. I 1751 blev han student fra Odense og i 1758 cand.theol.

Becher beretter:

*”dimiteret til Academiet [Københavns Universitet], hvor han siden ej alene i de academiske videnskaber, men endog i det franske og tyske sprog erhvervede sig udmærkede kundskaber. Tillige havde han en sjælden færdighed og duelighed til at meddele andre samme, hvorfor han og i den tid blev meget søgt og anbefalet til unge menneskers undervisning, hvormed han i mange år syselfatte [beskæftigede] sig. I dette tidsrum havde han og den sieldne lykke som student ved flid og sparsommelighed at samle sig en liden formue, der satte ham i stand til i forening med sin svoger Haagsted [ukendt] at købe sig en gård uden for Odense. Han ægtede da [1768] Karen Borch [f. 1736], med hvilken han i 15 år have været forlovet, og var en datter af en købmand Borch i Odense. Han boede der, på bemeldte gård, da han af Generalmajor v. Lütticham [Lüttichau] til Lerkenfeld [i 1768] blev kaldet til sognepræst for Vester- og Østerbølle sogne.”*¹⁵

¹³ Karen Sophie og Johannes bedstemødre var halvøskende.

¹⁴ NN 1926: 33.

¹⁵ Becher, Ignatius, *Farstrup og Axelsons dagbøger fra det 16., 17. og 18. århundrede*. Ålborg 1813, pp. 333-334. Aalestrup Lokalkarkiv (Vesterbølle kasse 5, 9 og 10) har materiale om PPW, primært om sager vedrørende jord, men også hans kaldsbrev fra 1768. Mikkelsen 1975 (se note 22) nævner et manuskript: Støvring Nielsen, Levningsskildring for Anne Povline Vindings forældre. Der er tale om Anna Vinding, 1776-1851 og hendes forældre PPW og hustru Else Marie. Det har ikke været muligt at skaffe en kopi af dette (formentlig unpublicerede) manuskript.

Generalmajor Wolff Caspar von Lüttichau købte Lerkenfeld i 1743 hvor han døde i 1765; det var således under von Lüttichau's enke, Lucia Magdalene Oksen, at PPW i vinteren 1768 kom til Vesterbølle i Viborg Amt. Godset var efter enkens død et par år ejet af sønnen Joachim og efter dennes død af broderen Christian Cæsar indtil 1792.

På Det kongelige Bibliotek findes et 68 sider langt skrift fra 1764: *'Veyviisning til en enfoldig og kort Underviisning i de saliggjørende Sandheder for de enfoldige og Tungnemmede: indeholdende: 1) Et kort Udtog af den bibelske Historie 2) Salliggjørelsens Orden i hundrede Spørgsmaale 3) Et lidet Tillæg til Sentenserne 4) Femten Spørgsmaale om Confirmation 5) En liden Skrifte-Bøn/forfatter af Publici Ven'*.¹⁶ Ifølge Det kongelige Bibliotek står 'Publici Ven' [PV] for 'Peter Vinding'. Der var på denne tid flere personer ved navn Peder Vinding (Winding), men mest sandsynligt er der her tale om PPW, der kunne have skrevet de små tekster i forbindelse med sin undervisning på Fyn inden han i 1768 i en alder af 35 år blev kaldet til præst til Vester- og Østerbølle.

Becher fortsætter:

"Hans [Pouls] ovenmeldte hustru [Karen Borch] levede kun med ham i 15 måneder, da hun døde [i 1769] i barselseng, efterladende ham en datter, opnævnt efter moderen Karen Borch... Ved sin tiltrædelse til Vesterbølle fandt han præstegården i sådan ussel tilstand, at han nødsagedes at bygge. Den blev da langt fuldkomnere opbyggt, en skøn have anlagt, gården jorder udskiftede af fællesskabet, så alt dette kostede ham 3000 Rd., en på de tider anseelig sum, og hvorfor hans eftermænd med største taknemlighed stedse vil erindre ham."

Efter Karen Borchs død i 1769 giftede PPW sig tre år senere med, Else Marie Munch, 1751-1813, datter af toldinspektør, kammerråd, Frederik Munch, 1702-1769, ejer af Ouegård (Ovegård). To år efter sit ægteskab arvede Else Marie 1.459 rigsdalere efter sin velhavende far.¹⁷

I 1773 skrev den 40-årige PPW en indberetning om de kirkelige forhold i sit sogn:

'Sandfærdig underretning om de i Vester- og Østerbølle sogne i svang gående laster eller misbrug til søn- og helligdagens forsømmelse eller vancere'

1. I bemeldte sogne findes ligesom andensteds klinte iblandt hvede også her går laster i svang, og Guds ord agtes lidet af mange.

¹⁶ *Bibliotheca Danica*, Danske Afd, Hielmst. 452 8

¹⁷ F. Munch døde i juli 1769. Det formodes, at boet blev opgjort flere år senere (1775).

2. Nye misbrug kan ikke siges at have indsneget sig; thi endog den uforsvarligste er såre gammel.

3. En såre stor del af menighedens lemmer [personer] kommer sjældent i kirke og følgelig forsømmer og foragter Guds ord. Og når de derom advares og påmindes, har de aldrig mangel på undskydninger.

4. Møllereiser, tørvekørsel og andet deslige arbejde for sig selv eller andre kalder man fornødenheds- og kærlighedsgerninger om søn - og helligdage, men hvorved dog mange forhindres fra at komme i kirke. I det ringeste kommer mølleren og hans folk her i sognet sjældent over 2 gange i kirke om året, nemlig når de vil til Guds bord, og de beråber sig på, at de ikke kan komme for deres møllegæster.

5. Har bonden noget at tale eller afgøre med sin hosbonde eller foged, da ved han ingen bekvemmere tid dertil end om søndagen. Og tjenestefolk har på sådan dag nok med at gå af by og besøge gode venner.

6. Sværgeren og banden, drukkenskab og deslige er den største mængde så hengiven til, at de fast ikke mere agter det for synd. Og børnene lærer disse laster af deres forældre fra den spæde ungdom af.

7. Forældrenes dels armod dels uvilje gør, at skolerne forsømmes lige så meget af de unge som kirken af de gamle.

NB. At gudstjeneste opholdes ved lig, bryllupsfolk og deslige, har jeg ikke synderlig bemærket. Undertiden kan vel derved nogen ophold ske, men der kommer dog ved den leilighed nogle i kirke på den dag.

Da loven og forordninger klarlig nok forbyder ovenmeldte laster og misbrug og har bestemt straffen for samme, så fattes alene en bedre indretning af politivæsenet i ethvert sogn og by til lovens håndhævelse.

Thi præstens hemmelige advarsel og påmindelse beles og foragtes kuns af den største del.¹⁸

Relationen til sognebørnene var ikke altid god. I 1776-77 havde PPW en strid med Vesterbølles 15 (17?) gårdfæstere efter at han ved udskiftningen i 1777, hvor præstegården blev udskiftet fra fællesskabet, ønskede tildelt byens bedste jord.¹⁹

Ifølge folketællingen i 1787 talte husholdet på præstegården hele 23 personer: PPW og hustruen Else Marie (der omtales som afsindig); deres ni børn; PPWs ældre bror, tidligere stabskaptajn Peder Winding og denne hustru Sophie Hedvig Lund; 10 tjenestefolk: to tjenestekarle, en røgter (hyrde), en øgdreng (der så efter øgene, dvs. de gammel heste), en stuepige, en kokkepige, en bryggerpige, en amme, en barnepige samt en fårepige!

¹⁸ Corix.dk

¹⁹ Lerkenfeldt Birketingsprotokol, no. B48D-3.

PPWs bror, Peder Winding, f. 1730, indtrådte i hæren i 1749 og endte ved sin afsked i 1785 som stabskaptajn for Fynske Infanteri Regiment. Der er uklart, hvorfor Peder og hustruen Sophie, f. 1733, boede hos PPW. De havde, så vidt vides, ingen børn. Deres økonomiske situation er ikke kendt, bortset fra, at Peder Winding i 1791 søgte om fritagelse for rangskat. Peder formodes at have modtaget en pension som tidligere officer og skulle have været i stand til at etablere sit eget hushold. Peder Winding døde efter 1791, hans hustru Sophie i 1814 i Østerbølle Skole.²⁰

Peder Winding deltog i 1751 i ekspeditionen til Marokko. Oberst Emil Madsen har skrevet flg. om ekspeditionen:

”En Ekspedition under Ledelse af Oberstløjtnant af Ingeniørkorpset B. D. de Longueville for at afslutte en Handelstraktat og opnaa Tilladelse til at oprette et Faktori og anlægge Handelsmagasiner. Det lykkedes ham at naa sit Maal, og der sluttedes den 1. Juli 1751 den ønskede Traktat, ratificeret 22. Jan. 1752, men rigtignok med den for Danmark ugunstige Bestemmelse, at Tolden i Saffy og Set. Cruz skulde forpagtes til Danmark for aarlig 50.000 marokkanske Dukater ..., hvilket var mere, end Tolden plejede at indbringe. Imidlertid bestemtes dog, at kun danske maatte handle paa Kysten ved disse Havne, foruden at Kapere fra de omhandlede Egne ikke maatte angribe danske Skibe, og Longueville fik Tilladelse til at oprette et Etablissement paa og ved den ubeboede Ø Mogador (Saira), der ligger ca. 18 d. Mile N. for Agadir, og ved hvilken der findes en god Havn. Kort efter blev Traktaten brudt, idet Kejseren af Marokko nægtede at ratificere Traktaten, der var afsluttet med hans Søn, som dog var den egentlige Regent. Tillige blev Longueville arresteret under Paaskud af, at han paatænkte at anlægge Fæstninger, og flere af hans undergivne, der var komne i Land, maatte dele hans Fangenskab. De Underhandlinger, som de om Bord værende Skibschefer førte om Fangernes Løsladelse, førte til intet, og der udsendtes da 1753 en ny Ekspedition, en hel Eskadre, som tilsidst stilledes under Befaling af Kommandørkaptajn A. F. Lützwow, og denne lykkedes det at opnaa Fangernes Løsladelse samt at afslutte en ny Traktat, som Frederik V. ratificerede den 18. Marts 1754.²¹”

²⁰ Sophie formodes efter sin mands død at have opholdt sig hos dennes bror Diderik Balthasar Winding, 1742-1814, der var skoleholder i Østerbølle. Det er interessant at bemærke, at PPW og to af hans brødre, Peder og Diderik, der alle var født på Fyn, endte op i Vesterbølle og Østerbølle. Diderik blev gift som 54-årig i 1796; han fik én søn, Poul Vinding, 1786-1867, skræddermester.

²¹ Emil Madsen, 1913-1914, p. 121. Oberst Emil Madsen, De vigtigste af danske foretagne Rejser og Forskninger i Afrika, *Geografisk Tidsskrift*, Bind 22 (1913-1914). For en længere beretning om den ulykkelige ekspedition, se T. Bjerre, 'Danmark og Marokko 1751-53. Et to-

Kort inden sin død stævnedes PPW gehejmeråd, grev Rosenkrone til Nøragergård, m.fl. om sin ret til at hente tørv og lyng fra heden ved Østerbølle, der i 1795 var blevet udskiftet fra fællesskabet med Vesterbølle. I dokumenterne fra sagen fremgår, at bønderne, der gravede tørv for præsten blev trakteret med mad og drikke i overflødighed – nogle fortærede så længe at de næppe kunne gå hjem. Det fremgår også, at den velærværdige Winding var forundt *beneficium paupertatis*, dvs. fri proces pga. fattigdom. Der var et møde i retten blot to dage inden PPW døde. Det formodes, at sagen blev henlagt ved PPWs død.²²

Om PPWs død skriver Becher: ”Denne i sit embede nidkiere²³ og i levnet elskværdige lærer forlod Verden pludselig i Januar 1798, medens han sad ved spisebordet, i sit alders 67 år. Han havde tilforn følt sig svaf, og med hensyn til sin snart forestående død søndagen forud taget en meget kierlig og rørende afsted med sine elskte menigheder, blant hvilke han så længe havde levet, og hvor hans hæderfulde minde altid vil vedligeholde sig. Hans sidste hustru efterlever ham endnu skiønt meget svagelig.²⁴”

I sin embedsansøgning fra 1809 nævner sønnen Frederich (se nedenfor), at faderen døde i meget fattige omstændigheder, efterladende sig en sygelig vanvittig enke med 10 uforsørgede børn. Da PPW kom til Vesterbølle i 1768 må han have været en holden mand, ellers kunne han ikke bruge 3.000 Rd. – et på den tid stort beløb - på at bygge en ny præstegård. Hans hustru nr. to, Else Marie Munch arvede i 1774 1.459 Rd. - en anseelig sum på den tid. Hvis PPW som sønnen påstår, døde meget fattig, er det uvist hvad der forårsagede den økonomiske deroute. Man kan spekulere: den dyre præstegård, den store familie, de mange tjenestefolk, Else Maries sygdom, spil, den økonomiske krise i begyndelsen af 1800-tallet, eller en kombination af disse årsager?

I våbenhuset i Vester Bølle Kirke findes en gravsten over PPW og hans to hustruer. Fra inskriptionen fremgår det, at PPWs anden hustru Else Marie var død; da hun døde i 1813 må gravstenen været opsat efter denne dato. Inskriptionen nævner ikke, hvem der betalte for stenen. Et godt bud er sønnen Niels Christian Winding, der i 1809 blev gift med den rige enke Ane Berlin, ejer af den Obelske Tobaksfabrik (se nedenfor).

hundredårs minde for freds- og handelsaftalerne i Marokko den 16. maj 1753’, *Tidsskrift for Søvaesen* 1953: 177-204. Det er uvist, om Peder Winding, der i 1751 var 21 år gammel, var en af de ulykkelige danskere, der blev holdt fangen i knap to år.

²² Lerkenfeldts Birketings Justitsprotokol No. B48D-3 (januar 1798).i

²³ Nidkjær: som holder meget strengt øje med at noget overholdes, udføres på en bestemt måde, følger bestemte regler eller principper, el.lign.

²⁴ Becher, *op. cit.*

Gravsten over Poul Winding og hans to hustruer, Vesterbølle Kirke, tidligst 1813

Inskriptionen lyder:

*Velærværdige²⁵ og hoilærde
Hr. Povel P. Winding
fodt 1731 dod 1798
ligger her midt mellem
hans tvende Hustruer
Karen Bork og Else Marie Munk
Een Datter med hiin, 3 Dottre
og 6 Sonner med denne
begræde med hende hans Bortgang
efter at have været Lærer
ved disse Menigheder
i 27 Aar
Stræng af Dyd
dog meest mod sig selv
nod han sköndt Fattig
og prøvet i tungeste Modgang
Manges Agtelse
og en roelig Död
Fred med hans Stöv!*

ELSE MARIE MUNCH: DEN SINDSYGE HUSTRU

Som oven for nævnt, blev PPW efter sin første hustrus død i 1769, tre år senere gift med den 21-årige Else Marie Munch; hun fik ni børn over de næste 13 år!

Else Marie Munch, 1751-1813, var datter af toldinspektør, kammerråd, Frederik Munch, 1702-1769, ejer af Ouegård (Ovegård) og Karen Lassen (Larsdatter), 1718-1760. Forældrene blev gift i 1735 efter at Karen som 16-årig efter en affære var blevet gravid. Frederik kom fra små kår og ægteskabet behagede bestemt ikke Karens far, kancelli assessor, Laurids (Lars) Christiansen, ejer af Ouegård, og specielt ikke hendes mor Anne Fuglsang, der skrev ”at det ellers er noksom bekendt over hele egnen, på hvilken måde Fr. Munch her i svogerskab er ankommen”.²⁶ Anne Fuglsang far, købmand Niels Bethelsen Fuglsang, havde i 1722 købt Ouegård og mølle af Mogens Seefeld ”for den nette pris af 1000 sletdaler, penge, som han havde tjent ved handel med favnbrænde. Efter købet skulle Niels Fuglsang have udtalt til sine venner: ”Det er ingen kunst at købe en ko, når halen kan betale kroppen og skindet 2 gange”.²⁷

²⁵ Velærværdige, titulatur til præster.

²⁶ Kilde ukendt.

²⁷ N.C. Skaanvad, ‘Blåkilde og vandmøller ved Villestrup å’, *Fra Himmerland og Kjær Herred*, 28 (1967): 186

Else Marie var sindssyg. Ifølge N. E. Mikkelsen²⁸ blev hun ”sindssyg, formentlig allerede under sit første svangerskab. En slægtsoverlevering beretter som årsag hertil, at præsten [Poul Winding] en aften var kørt ud. På hjemturen løb hestene løbsk. Præsten kom af vognen, men karlen blev slæbt til døde ind i præstegården. Else Marie, der troede, at det var hendes mand, mistede da forstanden. Formodentligt har der været en arvelig disposition til stede.”

Som et tegn på sindssygen nævner Mikkelsen, at sønnen Holger Helt Winding, født 1786, fik navnet Helt ”fordi han slap helskindet fra ublid behandlings fra sin sindssyge moders side, idet hun straks efter hans fødsel kastede ham hen imod bilæggerovnen. Denne sejlivethed har man belønnet med navnet Helt!²⁹”

I 1801, dvs. tre år efter sin ægtefælles død, opholdt den 50-årige enke Else Marie sig hos bonden Laurs Nielsen, Vesterbølle by; hun beskrives som vanvittig.³⁰ Det vides ikke, hvorfor hun ikke senere opholdt sig hos en af sine børn, f.eks. præsten Frederik, der fra 1810 boede i Nørresundby; eller sønnen Christian, der, som ovenfor nævnt, i 1809 var blevet gift med den rige enke Ane Berlin. Else Marie døde og fik fred 7. januar 1813 i Vesterbølle, 61 år gammel.

DE TI BØRN

PPW fik ti børn, heraf ni med Else Marie:

1. Karen Borch Winding, 1769-1827, opkaldt efter sin mor, Karen Borch, der døde under datterens fødsel. Karen blev i 1797 som 28-årig gift med den 49-årige sognepræst til Bogense og Skovby, Rasmus Jørgen Giessing.
2. Peter Nicolaj Winding, 1773-1827. Student 1791 fra Viborg Katedralskole – samme år som sin yngre bror Frederich.³¹ Efter faderens død i 1798, da Peter var 25 år gammel, tog hans farbror Diderik, skoleholder i Østerbølle, sig af ham (og de andre søskende?). Ifølge Mikkelsen kom Peter ”til at gå som en skumpelskud hos sin farbroder Diederik Balthasar Winding, der var degn i Vester Bølle.”³² Kaldes 1798 hofmester. Cand.theol.³³ Jørgensen oplyser, at Winding ” opholdt sig 1799 på Lerkenfeld... Blev 4/3 1801 kaldet til degn Lem-Vejby, men

²⁸ Mikkelsen, N.E., ’Om præsten Fr. Winding (1775-1842)’, *Fra Himmerland og Kjær Herred*, 1975, pp. 73-106; p. 74.

²⁹ *Ibid*, p. 75.

³⁰ FT-1801.

³¹ C.E. Jørgensen 1962, *Viborg Katedralskoles Dimittender 1630-1879*. (Listerne er baseret på J.C. Sixhøj’s protokoller)

³² Mikkelsen 1975: 75. Skumpelskud: en ringeagtet person.

³³ NN 1926: 23. Denne oplysning er sandsynligvis baseret på Lengnick, Supplement til ’Familien Winding’.

frasagde sig embedet nogle få måneder efter.”³⁴ Opholdt sig 1801, ugift, student, boende hos sin farbror Johannes (Hans) Struch Winding. Død 1827 ugift 54 år gammel.

3. Friderich Winding, 1775-1842, cand.theol., sognepræst til Nørre Sundby og Hvorup; gift 1810 med Sara Galstrup, 1790-1868.
4. Anna Winding, 1776-1851, 1801 husjomfru hos købmand Jens Berlin i Ålborg, hvis datter Ane Margrethe blev gift med Annas yngre bror Niels Christian Cæsar.³⁵ Anne holdt en overgang pøgeskole i Nørresundby.³⁶ Ugift.
5. Sara Winding, 1778-1847, gift med stadsbarber Johan Ludvigsen, Århus.
6. Poul Colding Winding, 1780-1864; snedkermester i Ålborg.
7. Niels Christian Cæsar Winding, 1782-1828, tobaksfabrikant i Ålborg.
8. Herman Winding, 1783-1829, sejlmager i Christiansand, senere i Frederikshavn, gift med Sophie Gurine Jensen (Sophia Olsen?)
9. Karen Lassen Winding, 1785-1859, ugift, skolebestyrerinde i Nørre Sundby.
10. Holger Helt Winding, 1786-1843, skræddermester Ålborg, gift med Jytte Anne Marie Aaboe.

FREDERICH WINDING: DEN TYKKE PRÆST

Friderich Winding (FW), 1775-1842, sognepræst til Nørre Sundby og Hvorup, kendt som 'Den Tykke Præst', har været genstand for et par artikler, inkl. en længere af Mikkelsen.³⁷ FW var sandsynligvis den sidste i slægten, der læste og skrev latin. Han blev student fra Viborg Katedralskole i 1791, men måtte pga. manglende midler forlade universitetet. Efter at havde arbejdet i bl.a. Norge blev han medlem af Kronprinsens Livkorps. I 1804 tog han teologisk eksamen med bedste karakter. Han boede som studerende på Regensen, hvor han fik tildelt legatet 'Det Store Kommunitet'. Efter sin eksamen levede han som lærer og avancerede til kaptajn og kompagnichef ved Kongens Livkorps.³⁸

I december 1809 blev han udpeget til sognepræst til Sundby og Hvorup, hvor Kongen havde *jus vocandi*. I sin embedsansøgning nævner FW, at faderen døde i meget fattige omstændigheder, efterladende sig en sygelig vanvittig enke med 10 uforsørgede børn.

³⁴ Jørgensen, *op. cit.*

³⁵ Mikkelsen 1975: 75.

³⁶ Pøgeskole: privatskole for børn under 9 år.

³⁷ Se note 21.

³⁸ Med rang svarende til major i dag (Mikkelsen 1975: 80)

Eneste kendte afbildning af pastor Frederik Winding (ca. 1840). Pastoren sidder foran Sundby bod under træet til venstre i samtale med fru Galster. Han er iført præstekjole og høj hat – måske som en af de sidste præster gik han i sin kjole til hverdag? Maleri af H. L. Galster. Kopi i Nørresundby byhistoriske Samling (Mikkelsen 1975: 84).

Der var mange velkvalificerede ansøgere, flere med gode forbindelser til bl.a. ministre, biskopper, etc., men Frederik VI skar igennem: kongen ønskede kaptajnen fra sit Livkorps, 'Kandidatus Theol. Winding'. For at FW, kaptajn og kompagnichef i Kongens Livkorps, ikke skulle gå ned i rang blev han i februar 1810 "tildelt rang med Københavns sogne- og slotspræster. Disse havde... rang frem for andre sognepræster. De tituleredes højærværdige, medens andre sognepræster måtte nøjes med at være velærværdige."³⁹

Et par uger efter sin udnævnelse blev FW i januar 1810 i København gift med sin kusines datter, Sara Galstrup, 1790-1868, datter af søkaptajn Galtrup og Anna Helene Rosenkilde; hun var 19 år gammel – 15 år yngre end FW.⁴⁰

³⁹ Mikkelsen 1975: 82

⁴⁰ FWs mor, Else Marie Munch, havde en søster Karen, der blev gift med Peder Chr. Rosenkilde. Parret havde datteren Anna Helene, der blev gift med Hans D. Galtrup; de havde datteren Sara.

Præstegården lå i Nørresundby, på den tid en mindre færgeby med kun 600 indbyggere. De to sogne havde blot 1.657 indbyggere: Sundby (inkl. Lindholm) 1.226, Hvorup 431.⁴¹

Som præst levede FW i en krisetid – det startede kort efter hans tiltrædelse med statsbankerotten i 1813. Derefter den store landbrugskrise, som startede i 1818. De vanskelige økonomiske forhold fik FW til at søge et mere lukrativt embede. I 1826 skrev Frederich en ansøgning om at blive præst i Dronninglund.

Ansøgningen er skrevet i verseform – ligesom en del andre ansøgninger om præstekald i det 17. og 18. årh. Ansøgningen, dateret Sundby Præstegård 12 januar 1826, lyder:

*Ak allernaadigste Konge og Herre!
 Det gaar mig ej vel desto værre;
 Det Kald, som jeg for sytten Aar siden fik,
 Har mig ej gavnet en eeneste Prik.
 Af Biskoppen var det saa sterk beklippet,
 Saa jeg ofte har staat paa Nippet
 At slænge bort baade Kiole og Krave
 Som en for mig unyttig Gave.
 Thi for Brænde, Klæder og Brød
 Jeg med mine maae lide Nød.
 Ejheller kan jeg her vel sanke
 Renten til den nationale Banke,
 Men maae ret som en Cujon
 Fuy! Dagligen frygte Execution.
 Dog kan der paa dette vel raades Bod,
 Naar De ville være saa naadig som god
 Og unde mig fattige sorte Hund
 Præstekaldet til Dronningslund.
 Vel vil der vist af de Sorte fleere
 Paa dette Kald sterkt speculere.
 Men jeg ejheller er nogen Sinke.
 Fordum blev jeg regnet blandt de flinke,
 Da jeg ofte kunde lade mig see
 For Deres Aasyn med port'Epée;
 Min Konge lig i Navn og Aar
 Haaber jeg vist, jeg Naade faar
 Jeg haver ej fleere Patroner
 End min Konge og min Gud,*

⁴¹ Mikkelsen 1975: 82

*Derfor troer jeg vist, de høre mine Toner
Og frier mig af Nøden ud,
Gud give Dem de Aar end saa mange
Som De nu har, men ej meer saa trange.*

*Allerunderdanigst
Frederich Winding
Forhen Capitain ved Deres Majestæts Livecorps,
Nu ved Deres Naade
Sognepræst for Sundbye og Hvorup Meenigheder i Aalborg Stift⁴²*

Frederich fik – ikke overraskende - ikke stillingen og fortsatte som præst i Nørre Sundby.⁴³

Ifølge Mikkelsen var tilbøjelighed til fornærmethed et fremtrædende træk hos FW. Mikkelsen viser dette ved flere eksempler, bl.a. en polemik med Philip Rée, redaktør af Aalborg Stiftstidende, hvor Rée hentyder til FWs store mave og indirekte til, at denne var en hyppig krogæst og smagte rigeligt på punchen. JW svarede igen (maj 1832), bl.a. med hentydning til, at Rée var jøde:

*At De mig har paadigtet Laster
der Skygge paa min Ære kaster
viser De er baade blind og galen
og kan ej forstaa figurlig Talen.*

*At De er blevet meget bister
viser De er ingen oprigtig Israelit
Men en gruelig arrig Philister
der da haver sig selv beskidt.*

*At De har været saa forvoven
offentlig at trodse Loven
ved mit Navn udpræget at nævne
tvinger mig til Dem at stævne.⁴⁴*

⁴² G.L. Grove, 'En versificeret Embedsansøgning fra 1826', *Personalthistorisk Tidsskrift* 1900: 184

⁴³ Mikkelsen oplyser, at FW i 1827 skrev en indberetning om naturen, befolkningen og andre forhold i sine sogne. Jeg har ikke set denne. Mikkelsen 1975: 91-92

⁴⁴ *Ibid*, 95

Til trods for de vanskelige økonomiske forhold nævnes, at ”man sagde om ham, at han var mand for i et måltid at fortære en stegt gås.” Han skulle i følge en kilde have vejjet 144 kg – var kendt som ’Den Tykke Winding’.⁴⁵

Kom i modvind efter at han i 1837 lod en kiste bringe op af graven for at kunne forrette jordpåkastelsen fra sin vogn som han ikke kunne forlade pga. svagelighed. Andre klager fulgte og FW blev i realiteten frataget sin stilling og beordret til at ansætte en kapellan, hr. Flindt, til at varetage præsteembede.

To år senere, i januar 1839, klagede færgemand Nyegaard til biskop Fogtmann i Ålborg over manglende varme i det værelse i præstegården, som blev benyttet til undervisning af konfirmander. I sit svar til biskoppen skriver FW bl.a.,

*”Værelset er 8 Al. i Kvadrat [c. 25 m²], dette opfyldt med omtrent 40 Børn behøver ingen anden Varme end den, saa mange Børns forskellige Uddunstninger frembringer, der vilde blive pestagtige, om dertil kom Kakkelovsvarmen, der vilde gøre Børnene mere dorske og døsige, end de allerede af Naturen er.”*⁴⁶

Stiftsprovst Hald var enig med Pastor Windings betragtninger og anså klagen for ubegrundet. Biskoppen støttede sin stiftsprovst og pastor Winding og afviste klagen.⁴⁷

Svigermoren, FWs kusine, Anna Helene Galtrup (née Rosenkilde) boede i sine sidste år hos FW og datteren Sara i Nørre Sundby. Hun døde der i 1841.

FW døde i oktober 1842 ”efter flere Aars Svagelighed og seks Ugers haarde Lidelser.”⁴⁸ Han og Sara fik ingen børn.

Efter FWs død i oktober 1842 ønskede enken Sara at overvære bogføringen af indtægterne til kirken. Det tog kapellan - og skolelærer - Flindt ilde op: han klagede til stiftsprovsten, der videresendte klagen til biskoppen. Sagen blev løst ved, at kirkesangeren skulle overvåge, at Flindt bogførte indtægterne korrekt.⁴⁹

Sara Galstrup flyttede senere til København. Ifølge FT-1850 boede hun i 1850 i en alder af 60 år i Gothersgade sammen med den 62-årige enke, justitsrådsinde Louise Capoheron. Sara døde i København i 1868, 78 år gammel.

⁴⁵ *Ibid*, 98-99

⁴⁶ F. Elle Jensen, ’Kirke- og Kulturhistoriske Smaating fra Ældre Tid.’ *Fra Himmelland og Kjaer Herred*, 1955, p. 125

⁴⁷ *Ibid*.

⁴⁸ NN 1926: 23

⁴⁹ Jensen, *op. cit.*, pp. 128-130.

POUL COLDING WINDING: TRE HUSTRUER, 13 BØRN

Poul Colding Vinding (PCW), født i 1780 da faderen PPW var 47 år og moderen Else Marie 29 år.

I 1801, 21 år gammel (tre år efter sin fars død), i lære hos snedkermester Jens Overlade, Gravens Gade, Ålborg.

I december 1803 udarbejdede to af Jens Overlades andre læredrenge, Jens Nielsen og Andreas Christian Green, samt en skrædderlærling Christian Bentzen, en pagt med Fanden.⁵⁰ Pagten var i store træk en kopi af den pagt, som man mente, at den lille pukkelryggede hertug af Luxemburg (1629-1695) havde indgået med djæveln og som var en velkendt og populær publikation: man forlangte penge, sprogkundskaber, held i spil, etc. mod at man nægtede Gud og den hellige Treenighed og mod, at man skulle dø efter et aftalt antal år. I dette tilfælde 56 år; henset at de unge mænd var mellem 18 og 21 år indvilgede de således i at dø i en alder af 74 - 77 år, en alder, hvor hovedparten af befolkningen allerede var døde! Efter et forhør hos byfogeden slap drengene for videre tiltale.

I april 1806 fik PCW kgl. bevilling til at indtages som mester i snedkerlavet i Ålborg uden at gøre mesterstykke og uden at have tjent sine mester år. Gift samme år i Trinitatis Kirke, København, med Giertrud Pedersdatter Trankiær;⁵¹ Giertrud var 30 år gammel, PCW 26 år. Giertrud fødte sin første søn Poul da hun var 31 år og sin anden søn Peder Christian da hun var 32 år. Giertrud døde i januar 1809 blot 33 år gammel; det vides ikke hvad hun døde af, men i samme måned døde hendes ældste søn Poul, knap to år gammel.

Ikke så snart var Giertrup lagt i graven før den 29-årige enkemand, der skulle se efter sine to små børn, havde en affære med sin kusine, den 37-årige Regize Sophie Thygesen (1772-1828). Regize var datter af provst PPWs søster Anna Elisabeth Winding og forpagter i Vestervig Peder Thygesen. Regize blev gravid og i juni 1809 blev hun gift med PCW. Deres første barn, en pige, blev født seks måneder senere. I 1811 gav Regize fødsel til endnu en pige. I foråret 1812 døde begge piger, mens Regize var højgravid. I maj samme år fødte Regize to piger, der dog begge døde. Indenfor kun tre måneder mistede Regize og Poul således deres fire piger! Parret fik ikke flere børn.

⁵⁰ Villads Christensen, 'En Forskrivelse til Fanden i 1803', *Jyske Samlinger, Bind 4 (1924)*

⁵¹ Efternavnet Trankiær henviser til Giertruds fødeby. Der er givetvis tale om Trankær nord for Ringkøbing, eller Trankær vest for Mors i Vestervig Sogn. Det er uklart hvorfor de blev gift i København.

Regize døde i 1828. På det tidspunkt var PCW 48 år gammel. Hans eneste barn Peder Christian var 20 år og tog året efter (1829) på valsen.⁵²

Efter et par år som enkemand giftede PCW sig for tredje gang i december 1832 som 52-årig med den kun 19-årige Johanne Marie Lassen, 1813-1881, der således var fem år yngre end hans søn Peder Christian og 41 år yngre end hans afdøde hustru Regize.⁵³ Ægteskabet kom i stand efter at Johanne i juli 1832 havde født parrets første barn, døbt Poul Lassen Winding.

Sammen fik de i alt syv børn, hvoraf kun tre overlevede faderen. I 1833 fødte Johanne en datter Elise. Så var der - af ukendte årsager - en pause på syv år, hvor parret ikke fik børn. I disse år (senest 1740) flyttede parret ind i en bolig tilhørende Aalborg Stiftshospital (Aalborg Kloster), der så efter syge og fattige.⁵⁴ Poul og Johanne levede i armod og deres børn havde svært ved at overleve. I januar 1840 fik Johanne tvillinger, hvoraf den ene døde efter en måned og den anden efter et år. I 1742 og 1743 fik parret en datter og en søn, der begge døde spæde. I 1844 gav Johanne fødsel til en søn Frederik Christian.⁵⁵

Ifølge TF-1845 omfattede husholdet PCW (66 år), Johanne (32 år) og deres børn Poul (13 år), Elise Marie (12 år) og Frederik Christian (1 år). Ifølge FT-1850 omfattede husholdet den 70-årige PCW, hans hustru og barnet Frederik Christian (6 år); det formodes, at Poul, 18 år, og Elise Marie, 17 år, begge var ude at tjene. Ifølge FT-1855 boede PCW, 76 år, hans hustru og børn fortsat på Klosterjordet. Han var uden næring, men fik lidt understøttelse af det offentlige. Hans hustru Johanne Marie, 42 år, vaskede hjemme for folk og gik byærinder. Datteren Elise Marie, 22 år, ugift, ernærede sig af syning og håndarbejde. Sønnen Frederik Christian, 11 år, gik i Borgerskolen. Sønnen Poul Lassen Winding formodes at have etableret sit eget hushold.⁵⁶

Det bemærkes i FT-1855, at PCW var meget svagelig. Han levede dog yderligere 9 år. Han døde 83 år gammel i april 1864. Johanne blev således enke som 51-årig. Hun døde i 1881, 68 år gammel.

⁵² For Peder Christian Winding, se M. Vinding, "*Peder Christian Winding, d. 1880, Snedkeren fra Braa*". Under forberedelse. Lengnick (Supplement...) oplyser, at Peder Chr. var snedkermester i Hjørring.

⁵³ Det er uvist hvorfor Johanne Marie havde efternavnet Lassen da hendes far hed Lars Nielsen og moderen Maren Bertelsdatter (NN 1926: 24). Kunne hun til trods for sin unge alder, have været gift Lassen i et tidligere ægteskab?

⁵⁴ Klosterjordet nr. 204.

⁵⁵ Frederik Christian blev gift og var købmand i Sebbesund og senere bogholder i Nibe. Han havde flere efterkommere.

⁵⁶ Det er uklart hvad der blev af Poul Lassen Winding og om han havde efterkommere.

CHRISTIAN WINDING: C.W. OBELS STEDFAR

Niels *Christian* Cæsar Winding (CW), 1782-1828, var opkaldt efter godsejeren på Lerkenfeldt Christian Cæsar Lüttichau, 1745-1797, der døde ugift.⁵⁷ I 1801 var CW købmandsdreng hos købmand Lars Giødwad i Ålborg.⁵⁸

I 1809 blev CW som 27-årig gift med den 43-årige rige enke Ane Margrethe Berlin, 1766-1827, datter af storkøbmand Jens Berlin. Ane blev gift tre gange – alle præstesønner, hvoraf de to første var handelsbetjente (ekspedienter) hos hendes far. Første gang i 1787 med Christen Winther, 1754-1798. Et par måneder tidligere havde Christen grundlagt en tobaksfabrik.⁵⁹ Den var et interessentskab med en startkapital på 8.000 Rdl., hvoraf Christian havde betalt halvdelen; blandt de seks deltagere var hans svigerfar Jens Berlin.⁶⁰ Den første fabrik lå fra 1787 på Klostertorvet. Fabrikken brændte i 1897 og genopførtes ved Strandvejen. I 1900 blev Klostertorvet omdøbt til C.W. Obels Plads.

Christen Winther døde i 1798. Året efter blev Ane gift med en anden af sin fars ekspedienter, Frederik Christian Obel. Denne købte sine medinteressenter ud og stod således som enejer af fabrikken. I det næste årti udviklede virksomhedens sig, især i Norge. I 1804 havde fabrikken 1 mester, 3 svende, 1 dreng, 15 arbejdskoner og 30 børn (!). Frederik Christian Obel døde i 1806. Han efterlod sig bl.a. sønnen Christen Winther Obel, opkaldt efter Ane Berlins afdøde mand.

Efter Frederiks Cristian Obels død giftede Ane sig i 1809 med Christian Winding, der ligesom hendes to første mænd var handelsbetjent og præstesøn. Han var 27 år gammel, hun 43 år. Nogle måneder efter brylluppet fik CW kongelig bevilling til at fortsætte og drive tobaksvirksomheden.⁶¹

⁵⁷ Mikkelsen 11975: 75. Mikkelsen har forvekslet godset Lerkenfeldt i Vesterbølle (Farsø) med godset Lerchenfeldt på Sjælland.

⁵⁸ NN 1926: 30. Giødwad var gift med Birthe Berlin, en søster til Jens Berlin. I 1801 var NCWs søster Anna husjomfru for Jens Berlin.

⁵⁹. For Obels tobaksfabrik, se Henning Bender 1987, *Aalborgs industrielle udvikling fra 1735 til 1940*, Aalborgs Historie bd. 4. Se også Benders 2007 foredrag, 'Obels tobaksfabrik i Aalborg' (<https://henningbender.dk>)

⁶⁰ A. Bauer, *Jydske Haandværkere og Fabrikanter. Skildringer af Jydsk Foretagelsesaand og Virkelyst*. 1893. Det oplyses ikke hvordan Winther havde skaffet sit indskud på 4.000 Rdl.

⁶¹ NN 1926: 30 nævner, at CW gennem giftermålet med Obels enke var blevet ejer af tobaksfabrikken.

Udateret silhuettegning (affotograferet) af Ane M. Berlin og hendes børn og ægtefæller: (fra venstre mod højre): Christen Winther (siddende), Ane (stående), Frederik Chr. Obel (med hænderne på bordet) og Christian Winding (stående bag Obel). Barnet i midten nederst formodes at være C.W. Obel. Identifikationen baseret på Benders foredrag 'Obels tobaksfabrik i Aalborg'. Aalborgs Stadsarkiv, B 20081.

Bauer skriver: ”Han har sikkert været en anset og dygtig Mand thi han blev senere Værge for Budolphi Kirke og Byens Almenkirkegaard, og han fik i disse Egenskaber det Vidnesbyrd, at han var ’den for Kirkens og Kirkegaardens Tarv og Forskjønnelse uegennyttigen omhyggelige, virksomme og sagkyndige Kirkeværge og Kirkegaards-Inspektør.’ Han havde da ogsaa al sin Dygtighed behov under de vanskelige Tider, som nu oprandt for Fabrikken som for Aalborgs Handel og Virksomhed i det Hele taget... Norges Adskillelse fra Danmark tilføjede Aalborgs Handel ’et uopretteligt Tab’. I 1814 standsede udførslen af varer, inkl. tobak, til Norge og Sverige, hvilket forårsagede flere konkurser blandt handelshusene i Aalborg.

Til trods for den langvarige økonomiske krise pga. Englandskrigen (1801-1814), statsbankerotten i 1813 og den store landbrugskrise (1818-1828), lykkedes det den Obelske Fabrik at overleve.

*C.W. Obel, udateret (slutningen af 1850'erne?)
Aalborg Stadsarkiv, B22110*

Christen Winther Obel var 9 år gammel, da hans mor Ane blev gift med CW. Han voksede således op med CW som sin stedfar og kom i lære hos ham på tobaksfabrikken.

Ane Berlin døde i 1827. Hun og CW havde i april 1811 (da Ane var 44 eller 45 år gammel) fået en søn, Poul, der dog døde spæd og blev begravet på sin ét års fødselsdag. CW havde således ingen efterkommere. CW døde i 1828, kun 46 år gammel.

Da Ane døde efterlod hun sig i alt ni børn, bl.a. fire sønner med Obel. Bauer skriver: ”I anledning af Skiftet mellem disse blev Tobaksfabrikken sat til offentlig Auktion, og ved denne blev den købt af hendes ældste Søn Chr. Winther Obel, født 1800.”

De efterfølgende 30 år var der stor fremdrift i virksomheden, som blev ledet af C.W. Obel og hans bror Frederik Obel. C.W. døde i 1860, Frederik i 1870.

I dag er Den Obelske Familiefond ene-ejer af investeringsselskabet C.W. Obel A/S, som bl.a. ejer 35% af Skandinavisk Holding A/S (Skandinavisk Tobakskompani), der er en udløber af sammenlægningen i 1961 af de danske tobaksfabrikanter Chr. Augustinus Fabrikker, R. Færchs Fabrikker og C.W. Obel.